

מחווה ל-90 שנות עיצוב יהודי וישראלי

מרצה: גל זונשיין +אורחים | סמסטר ב' 2026 | ימי שני, 12:30-14:00

תמה מרכזית: זיקוק השפה החזותית היהודית – בין מסורת לבינה מלאכותית.

1. רציונל הקורס ומטרות

הקורס יחקור את התפתחות העיצוב הגרפי היהודי והישראלי מתחילת המאה ה-20 ועד ימינו, תוך דגש על בניית זהות לאומית ותרבותית.¹ הסטודנטיות יחקרו את "ה-DNA העיצובי" של גדולי המעצבים ויבחנו כיצד ניתן לזקק שפה חזותית מובהקת בעולם של בינה מלאכותית.

2. פנתאון המעצבים (רשימה מורחבת)

הרשימה כוללת מעצבים שעסקו בתכנים יהודיים וישראליים מובהקים, וכן מעצבים בעלי שפה חזותית ייחודית שניתן לזהותה "במבט ראשון".

סימון ✨ מייצג מעצבים שהתמקדו בנושאים יהודיים/לאומיים

סימון ✍ מייצג מעצבים עם שפה חזותית ייחודית ומובהקת

שם המעצב/ת	תקופה	מאפייני שפה ותרומה תרבותית
זאב רבן ✨ ✍	1890-1970	שילוב מוטיבים תנ"כיים עם אר-נובו; "בצלאל" המוקדם. ¹
פרנציסקה ברוך ✨ ✍	1901-1989	טיפוגרפיה מודרנית; עיצוב סמל ירושלים והדרכון הראשון. ¹
פרנץ קראוס ✨ ✍	1905-1998	חלוץ הבאהאוס הארצישראלי; כרזת "Visit Palestine". ¹

אזור יהודי עשיר; שימוש באמנות ככלי פוליטי נגד הנאציזם. ⁵	1951–1894	✎ ✨ ארתור שיק
"אבי הגופנים העבריים"; עיצב את משפחת נרקיס והשקלים. ¹	2010–1921	✎ ✨ צבי נרקיס
מינימליזם מודרניסטי; לוגו יד ושם וסמלי העיר תל אביב. ¹	2019–1934	✎ ✨ דן ריזינגר
קליגרפיה המבוססת על מגילות ים המלח; גופן "אופיר". ¹	2024–1932	✨ נח אופיר
מעצב גופן "הדסה"; זוכה פרס גוטנברג לטיפוגרפיה. ⁷	1996–1904	✎ ✨ הנרי פרידלנדר
פיתוח גופן "דוד" המהפכני; שילוב מסורת ומודרניות. ⁷	1996–1910	✎ ✨ איסמר דוד
אוונגרד טיפוגרפי; גשר בין מסורת יהודית לרוח המודרניזם.	1968–1896	✎ ✨ פסח עיר-שי
עיצוב פוליטי-חברתי; כרזת "שלום" ולוגו "שלום עכשיו". ¹	2025–1944	✎ ✨ דוד טרטקובר
כרזות מחאה חברתיות; שימוש בפוטומונטאז' ביקורתי. ¹	1957–הווה	✎ ✨ יוסי למל
אנימציה וגרפיקה; שילוב הומור עם תיעוד חוויות השואה. ¹	2002–1920	✎ ✨ יוסף באו
איור ספרי ילדים ושטרות; יצירת שפה פנטסטית וצבעונית. ¹	2001–1926	✎ ✨ פאול קור
פלאוגרפיה ומחקר הכתב העברי הקדום; גופן "עדה". ¹	2018–1937	✨ עדה ירדני

שטיחי קיר בנושאים תנ"כיים בטכניקת לבד ייחודית. ¹	1990-1923	קופל גורבין ✎ ✨
טיפוגרפיה ניסיונית ופיסולית; מתיחת גבולות האות העברית. ⁶	1972-הווה	עודד עזר ✎
מומחית בטיפוגרפיה עכשווית; סטודיו 'הגילדה' והחייאת גופנים. ⁶	הווה	מיכל סהר ✎
ריאליזם סוציאליסטי ואיקונוגרפיה יהודית; דלתות הכנסת. ¹	2009-1918	שרגא וויל ✎ ✨
מומחה בבניית זהות מוסדית; עיצוב מעל 70 בולים. ¹	1937-הווה	אליעזר ויסהוף ✨
קליגרפיה וכתב עברי כשפה חזותית מודרנית. ¹	2014-1921	עלי גרוס ✎ ✨
אבי ה"איור הציוני"; שילוב מוטיבים יהודיים עם יוגנדסטיל. ⁴	1925-1874	אפרים משה ליליאן ✎ ✨

3. ציר ה-AI: יצירת "סוכן מעצב ותיק" ומטאפורות חזותיות

במהלך הקורס נחקר את הבינה המלאכותית לא רק ככלי ליצירת תמונות, אלא כשותפה למחקר קונספטואלי.

א. בניית סוכן (AI Agent) של מעצב ותיק

הסטודנטיות יבנו "סוכן" (Custom GPT) המייצג את המעצב שהוגרל להן.

- **התהליך הטכני:** שימוש ב-OpenAI's GPT Builder (ללא קוד). הסטודנטיות יעלו לסוכן קבצי מחקר, ביוגרפיות וניתוחי יצירה שביצעו.
- **התאמה לסטודנטיות לעיצוב:** מבחינה טכנית, בניית GPT מותאם אישית היא תהליך ידידותי המבוסס על שפה טבעית והזנת ידע (Knowledge), ואינה דורשת ידע בתכנות. זהו כלי אידיאלי למעצבות המעוניינות "להתייעץ" עם המאסטר שלהן על החלטות עיצוביות.
- **התרגיל:** הסטודנטית תנהל דיאלוג עם הסוכן: "כפרנץ קראוס, איך היית מעצב כרזה לאוטובוס חשמלי בישראל של 2026?"¹⁰

ב. יצירת מטאפורות חזותיות: "העברת DNA סגנוני"

תרגיל זה מיועד לזיקוק המידע החזותי של המעצב והכלתו על אלמנטים זרים:

- **המשימה:** הכלת הסממנים של המעצב מהרשימה על יצירת אמנות מפורסמת או חפץ יומיומי.
- **דוגמה:** "איך דן ריזינגר היה מצייר את המונה ליזה?" (שימוש בצורות גיאומטריות, צבעי יסוד ומינימליזם).¹⁴
- **מטרת התרגיל:** הבנה אילו אלמנטים הם "הגרעין" של הסגנון (צבע, קו, קומפוזיציה) וכיצד להנחות את ה-AI לבצע העברת סגנון (Style Transfer) מדויקת.

4. לוח זמנים: סמסטר ב' 2026

(השיעורים מתקיימים בימי שני, 12:30-14:00)

מפגש	תאריך	נושא השיעור	תרגיל ביניים/AI
1	16.2.26	פתיחה והגרלת מעצבים.	הגדרת יעדי המחקר הראשוניים.
2	23.2.26	שפת האות העברית: מברוך ועד סהר.	תרגיל AI: בניית בסיס הידע לסוכן האישי.
3	2.3.26	תענית אסתר (עד 13:30): הומור וסאטירה.	הרצאות 10 דק'; שיח עם ה"סוכן" על הומור.
4	9.3.26	עיצוב הריבונות והסמל הלאומי.	תרגיל: מטאפורה חזותית - סמל עכשווי ברוח המאסטר.
5	16.3.26	המהפכה המודרניסטית של ריזינגר וורדימון.	הכלת ה-DNA של המעצב על חפץ יומיומי.
6	23.3.26	כרזה פוליטית ואקטיביזם.	"המונה ליזה של המעצב שלי" (יצירת המטאפורה).

-	חופשת פסח	30.3/6.4	-
זיקוק חזותי של אלמנט טיפוגרפי אחד.	פלאוגרפיה וכתב עתיק (ירדני ואופיר).	13.4.26	7
דיון ב-AI: האם מכונה יכולה לעצב רגש ושכול?	ערב יום הזיכרון (עד 14:00): עיצוב הזיכרון.	20.4.26	8
סקיצות ראשונות לכרזת המחווה.	יודאיקה מודרנית ועיצוב מוצר יהודי.	27.4.26	9
ניסוח הצהרת אוצר לכרזה (הסבר של עמוד אחד).	הרצאת אוצרות: הכנה לתערוכה.	4.5.26	10
ביקורת עבודות - שלב הסקיצות המתקדמות.	אמנות רחוב וטיפוגרפיה ניסיונית (עזר).	11.5.26	11
סגירת קצוות בעיבוד ה-AI וההיררכיה האנושית.	הנחיה אישית לפרויקט הגמר.	18.5.26	12
בניית הגריד התערוכתי והתוויות.	יום השלמה והכנה לתצוגה.	25.5.26	13
הצגת הכרזות ודפי ההסבר.	הגשה סופית: פתיחת תערוכת 90 שנות עיצוב.	1.6.26	14

5. הנחיות לאוצרות ותערוכת הסיום

כדי להפוך את אוסף הכרזות לתערוכה מקצועית, ייערך מפגש ייעודי בנושא אוצרות:

- **הצהרת אוצר:** כל סטודנטית תכתוב "עמוד הסבר" המשמש כטקסט קיר. עליו לכלול: ניתוח ההשפעה של המעצב, תיאור תהליך הזיקוק החזותי, והסבר על השילוב עם הבינה המלאכותית.
- **תוויות תערוכה:** עיצוב תוויות הכוללת שם, שנת יצירה, ומשפט מפתח מה"שיחה" עם סוכן ה-AI.

- **נרטיב:** הכרזות יסודרו לפי רצף כרונולוגי או תמטי (למשל: "מהסמל הלאומי למחאה אישית") ליצור סיפור של 90 שנה.

6. סיכום תרגילי ביניים

1. **תיק המעצב (שיעור 2):** איסוף חומרים ובניית בסיס ידע ל-GPT.
2. **DNA חזותי (שיעור 5):** תרגיל המטאפורה (המונה לזיהה או חפץ).
3. **הצהרת הכוונות (שיעור 10):** טיוטה ראשונה של עמוד ההסבר האוצרותי.

Works cited

1. מעצבים , 90 שנים 22
2. Visual arts in Israel - Wikipedia, accessed February 8, 2026, https://en.wikipedia.org/wiki/Visual_arts_in_Israel
3. The Art and Politics of Arthur Szyk | Holocaust Encyclopedia, accessed February 8, 2026, <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/the-art-and-politics-of-arthur-szyk>
4. IDENTITIES - Jewish Federation of Cleveland, accessed February 8, 2026, https://www.jewishcleveland.org/galleries/Arts_Photos/FINAL_EXHIBIT_HANDOUT.pdf
5. Justice, Justice You Shall Pursue: The Art and Propaganda of Arthur Szyk, accessed February 8, 2026, <https://www.thefhm.org/exhibits/arthurszyk/>
6. A Short Pick at the Israeli Graphic Design Scene – Mushon.com, accessed February 8, 2026, <https://mushon.com/blog/2006/08/02/a-short-pick-at-the-israeli-graphic-design-scene/>
7. מריה פרידלנדר-ברון | מורה להתעמלות שהצילה יהודים בהולנד בתקופת השואה - Yad Vashem, accessed February 8, 2026, <https://www.yadvashem.org/yv/he/exhibitions/righteous-sportsmen/friedlander.asp>
8. How to Use AI and Prompt Engineering for Graphic Design - Pullupstand.com Pte Ltd, accessed February 8, 2026, <https://pullupstand.com/blogs/blog/ai-prompts-for-display-graphics>
9. 25-26 לוח שנתי תשפ"ו.pdf
10. Examples & Ideas for Using AI for Your Teaching, accessed February 8, 2026, <https://bokcenter.harvard.edu/examples-and-ideas-for-using-AI-for-your-teaching>
11. Your Guide to Israel's Top Artists - Judaica WebStore, accessed February 8, 2026, <https://www.judaicawebstore.com/guides/israeli-artists-buying-guide/>
12. שימוש מושכל בבינה מלאכותית בהוראה - המרכז לקידום הלמידה וההוראה, accessed February 8, 2026, <https://promoteach.technion.ac.il/ai04/>
13. How to easily make eye-popping scientific posters using AI - Animate Your Science, accessed February 8, 2026, <https://www.animateyour.science/post/how-to-easily-make-eye-popping-scientif>

[posters-using-ai](#)

14. How to design a poster with AI using ImageGen and Adobe Illustrator - Envato, accessed February 8, 2026,

<https://elements.envato.com/learn/how-to-design-a-poster-with-ai>